
Gülerer, S.& Altun, Alkan, H. (2020). Gürsel Korat'ın Kalenderiye Romanında Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi. *Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:3, Sayı: 2, 223 – 249.

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved:19.05.2020

Kabul / Accepted: 06.08.2020

Araştırma Makalesi / Research Article

GÜRSEL KORAT'IN KALENDERİYE ROMANINDA HALK BİLİMİ UNSURLARININ İNCELENMESİ

Salih GÜLERER* & Hatice ALTUN ALKAN**

Öz

Halk bilimi araştırmaları halkın yaşadığı olayları, kültürel yaşantısını araştırarak toplumsal kimliğin oluşmasını sağlar. Gürsel Korat, 12. yüzyılda daha çok Kapadokya bölgesindeki tarihi, toplumsal, dinî durum ve olayları çiftaslan dörtlemesi olarak bilinen Zaman Yeli (1995), Güvercin Ağıt (1999) Kalenderiye (2008) Rüya Körü (2010) adlı romanları aracılığı ile anlatmıştır. Bu çalışmanın amacı Gürsel Korat'ın Kalenderiye romanında yer verilen halk bilimi unsurlarını tespit etmek, elde edilen veriler dâhilinde halkın, yaşam biçimini, etnik kimlik farklılıklarını, inanışlarını ve folklorik unsurlara bakış açısını tahlil etmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda Gürsel Korat'ın yaşadığı dönemi, ele aldığı coğrafyayı ve halkın kültürünü, inanışlarını romanda başarılı bir biçimde işlediği, romanda pek çok halk bilimi unsuruna rastlandığı ve daha çok inanışlar ile ilgili unsurların yer aldığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Gürsel Korat, Kalenderiye, Halk bilimi, Roman, Kapadokya

* Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, salih.gulerer@usak.edu.tr ORCID: 0000-0001-8221-2874

** Doktora Öğrencisi, Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı haltun7878@gmail.com ORCID: 0000-0003-3324-774X

EXAMINATION OF FOLKLORE ELEMENTS IN GÜRSEL KORAT'S CALENDERIA

Abstract

Folklore researches ensure the social identity by investigating the events and cultural life of the people. Gürsel Korat , 12th century history in more Cappadocia, social and religious situations and events çiftasl which is known as the quadruples Time Wind (1995), pigeons Requiem (1999) Calender (2008) Dream Blind (2010) explains through from novels. The aim of this study is to determine the folklore elements in the novel of Kalseleriye of Gürsel KORAT , to analyze the way of life, ethnic identity differences, beliefs and folkloric elements of the public within the data obtained . Screening method, one of the qualitative research methods, was used in the research. As a result of the research, Gürsellt was determined that Korat successfully worked during the period he lived, the geography he handled, and the culture and beliefs of the people in the novel, many folklore elements were found in the novel, and mostly elements related to beliefs were included.

Keywords: Gürsel Korat, Kalenderiye, folklore, novel, Cappadocia

1. Giriş

Halk, belli bir kültürü paylaşan, belli bir gelenek içerisinde yaşayan insan topluluğunu anlatır. Metin Ekici'ye göre ise; halk, toplumsal yaşamda uyum sağlayıcı öğeleri paylaşan, belli bir kültür içinde ortaya çıkmış yaratma ile birbirine bağlanan, bir ürünün kendi yarattığı olduğunu savunan topluluktur (Ekici, 2007:8). Halk kültürü ise halkın dil, kültür, duygu, düşünce ve beğeniyle oluşturulup yaşatılan, geçmişten bu yana sürüp gelmiş toplum, insan ve doğa sayesinde şekillenmiş toplumun dokusudur (Günay, 1999:12). Halk kültürü, toplumsal ortamda beraber yaşayabilmek için dayanışmayı artırıcı özellikleri ile önemli bir görevi üstlenir ve halkın kendi kültürüne yabancılaşmamasını sağlar. Halk kültürü, her toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özellikler içerisinde insanların kimlik ve kişiliğinin özüdür (Günay, 1999: 24).

Halk bilimi, bir ülke ya da o ülkenin milletine ilişkin kültür ürünlerini, sözlü edebiyatını, gelenek ve göreneklerini, inançlarını, yemeklerini, müziğini, danslarını, hekimliğini içeren, bunları kendine has yöntemlerle bir araya getiren, sıralayan, analiz eden, yorumlayan ve son aşamada da bir olguya ulaşmayı amaçlayan bir bilim dalıdır (Örnek, 2016:21). Halk bilimi sözcüğünün İngilizcesi olan "Folklore" terimi, ilk kez 1846'da İngiliz William John Thoms tarafından kullanılmıştır (Erkal, 2018:1). Folklor kelimesine bakıldığında; İngilizce "folk" ve "lore" sözcüklerinden üretilmiştir (Pehlivan, 2015:272). Folk "halk", lore ise "bilim, bilgi" demektir. İngiltere'de Folklore Society adında 1878 yılında bir dernek kurulup, folklor sözcüğü de bu derneğin adı aracılığı ile yayılarak bilim dalının adını almıştır (Kalaycı, 2016:1). 1846 yılından bu yana Anglo-Sakson, İskandinav, Rus, Portekiz, İspanyol araştırmacıları da aynı kelimeyi kullanırken; Almanya, Avusturya, İsviçre gibi ülkelerde ise bu kelime yerine aynı anlamı karşılayan "Volkskunde"nin kullanımı görülmektedir (Pehlivan, 2015:272). 19. yüzyılın başlarında özgün bir bilim dalı olarak gündeme gelen halk bilimi, insanı bir bütün olarak anlamayı amaçlar (Tan, 2000:19). Türkiye'de Folklor konusundaki çalışmalar Batı ülkelerine göre geç başlamıştır. Bazı araştırmacılar, Folklorun ne olduğunu bilmeden farklı bilim dalları altında derleme ve araştırma çalışmaları ile bazı verilere ulaşmış, bunları yayımlamışlardır (Oğuz, 2013:47). Ziya Gökalp, Halka Doğru Dergisi'nde

“Halk Medeniyeti-I” isimli yazısında Folklor teriminin karşılığını “Halkiyat” terimini (1913) ile kullanmıştır (Pehlivan, 2015:276). Folklor terimi açık olarak ilk defa Mehmet Fuat Köprülü tarafından İkdam Gazetesinde “Yeni Bir İlim: Halkiyat-Folklor” isimli yazısında (1914) Folklorun Batı ülkelerindeki gelişiminden ve öneminden bahsettiği bölümde kullanılmıştır (Oğuz, 2013:47). Cumhuriyet dönemine kadar folklor konusunda yapılan çalışmalar, çoğunlukla bireysel ve farklı başlıklar altında görülmektedir. Türk Halk Bilimine yönelik çalışmaları başlatan ilk kurumlaşma 1927 yılında Ankara’da “Anadolu Halk Bilgisi Derneği” sonra da “Türk Halk Bilgisi Derneği” ile gerçekleştirilmiştir (Oğuz, 2013:48). Geçmişten bu yana Türk Dil Kurumu da Halk Ağzından Derleme Dergileri, Derleme ve Tarama sözlükleri ile Halk Bilimine destek veren kurumlar arasındadır (Pehlivan, 2015:274). Üniversitelerde bağımsız bir Folklor kürsüsü 2000 yılında ilk kez Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya fakültesinde açılmış ve Pertev Naili Boratav’ın öncülüğünde çalışmalar yapılmıştır (Oğuz, 2013:48). Halk bilimi ürünlerinden olan masal, halk hikâyesi, destan ve efsane gibi ürünler ait olduğu toplumun yaşayış, düşünüş, inanış ve kültürel özelliklerini içerisinde barındırır (Yağmur, 2011:8).

Bu çalışmanın amacı Gürsel KORAT’ın *Kalenderiye* romanında bulunan halk bilimi unsurlarını ortaya çıkartmak, ulaşılan veriler doğrultusunda halkın yaşam tarzını, kültürel özelliklerini, inanışlarını ve folklorik öğelere yaklaşımını çözümlenektir.

1.1.Gürsel Korat ve Hayatı

Sağlamöz ailesinin son çocuğu olan Gürsel Korat (Sağlamöz) 1960 yılında doğmuştur. Korat çocukluğunu ve ilk gençlik çağlarını Kayseri’de geçirdikten sonra yükseköğrenimini Ankara Üniversitesinde tamamlamıştır. (Çopur, 2014:1). Gürsel Korat’ın sanata ilişkin yaşantısı kişisel eğilimleri doğrultusunda şekillenir ve bu yönde birçok eser ortaya çıkarır. Korat *Kalenderiye* adlı romanı ile Notre Dame de Sion Edebiyat Ödülü’nü, *Yine Doğdu Tan Yıldızı* romanı ile Ankara Üniversitesi Edebiyat Ödülü’nü, *Unutkan Ayna* romanı ile de Orhan Kemal Roman Armağanı Ödülü’nü almıştır (Nursel ve Korat, 2000). Gürsel Korat’ın roman türündeki eserleri *Ay Şarkısı*, *Güvercin Ağıt*, *Zaman Yeli*, *Kalenderiye*, *Rüya Körü*; öykü türündeki eserleri *Gölgenin Canı*, *Pofkuyruk*; deneme türündeki eserleri *Kristal Bahçe*; inceleme alanındaki eserleri *Dil*, *Edebiyat ve İletişim*, *Taş Kapıdan Taş*

Gürsel Korat'ın Kalenderiye Romanında Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi

Kapıya Kapadokya, Sokakların Ölümü; oyunları Yol Ayrımları, Yünüm Sultan ve Yedi İbiş, 1984 George Orwell'in romanından uyarılma; senaryo türündeki eserleri *Yedi Kocalı Hüzmüz, F Tipi Film*; ortak kitap bölümleri *Sanki Viran Ankara, Çizgili Kenar Notları, Şehrin Zulası* biçimindedir.

2. Yöntem

Kalenderiye romanında bulunan halk bilimi unsurlarını saptamak, ulaşılan veriler aracılığı ile halkın yaşam şeklini, kültürünü ve folklorik öğelere yaklaşımını ortaya çıkartmak amacıyla ilk olarak romanının biçimsel özellikleri daha sonra da içeriği incelenmiştir. Araştırmada, nitel araştırma modellerinden tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (2013)'a göre tarama modelleri; geçmişte veya şuan olan bir olayı, kişiyi ya da nesneyi, kendi dönemi ve koşulları içerisinde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Veriler doküman incelemesi ile toplanılmıştır. Verilerin analizinde ise içerik analizinden yararlanılmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

3.1 Kalenderiye Romanı

Kalenderiye romanının hazırlık dönemini anlatırken “*Blok halinde şiir alıntılanmamışsa ve o şiir romanın içeriğini biçimlendiriyorsa o romanı çöpe atalım. Çok vazgeçilmez bir ifade alıntılanabilir*” diyen Gürsel Korat sanat görüşüne ve romancılığına ilişkin ipucu vermektedir (Çopur, 2014:3). Gürsel Korat'ın *Kalenderiye* romanı *Çiftaslan Dörtlemesi* şeklinde bilinen, zaman kavramının konu alındığı nehir roman çeşitlerindedir (Nursel ve Korat, 2000). *Kalenderiye* Gürsel Korat'ın Kapadokya konusunu işlediği romanlarından üçüncüsüdür. 14. ve 16. yüzyıllarda geçen kitaptaki olaylar, İtalya'da Taranto limanında ve Matera manastırında; Kayseri'de ve Kapadokya yollarındaki hanlarda geçmektedir.

3.2. Kalenderiye Romanının Biçimsel Özellikleri

Kalenderiye isimli romanın yazarı Gürsel Korat'tır. Romanın ön kapağına çatlamış taş bir duvar üstüne takvim, takvimin üstünde yer alan çivi yazısının içerisine melek sureti ve sol alt köşeye elinde sopalı bir ağ olan siyaha boyanmış Kalenderi dervişi yerleştirilmiştir. Arka kapakta ise aynı taş duvar devam ettirilmiş taş duvarın sağ alt köşesine CALENDARIA yazısı silik bir biçimde yerleştirilmiştir.. Arka kapaktaki sarı renkteki taş duvarın

başlangıcında kırmızı kalın puntolu renkli harflerle “zamanı bildirir ama bildiren zamandır” ifadeleri yer almıştır.

Kitabın ilk sayfasında yazarın biyografisi ve eserlerine ait bilgiler varken; 6. sayfada kitabın bölümlere ayrıldığı “Birinci Bölüm” olarak başladığı, 8. sayfada ise “Taranto, Temmuz 1324” ibaresi ile birinci bölümün devam ettiği görülmektedir. Sayfa sayılarına bakıldığında Birinci ana bölüm 52 sayfadan oluşmaktadır ve bu bölüme ait birinci, ikinci, üçüncü gün ile adlandırılan üç alt bölüm vardır. İkinci ana bölüm 53 sayfadan oluşmaktadır ve bu bölüme ait de birinci, ikinci, üçüncü gün ile adlandırılan üç alt bölüm vardır. Üçüncü ana bölüm 60 sayfadan oluşmaktadır ve bu bölüme ait alt bölüm bulunmamaktadır.

3.3. Kalenderiye Romanının İçerik Özellikleri

3.3.1. Zaman

Romanda zaman, romanın anlatım formunu, olay örgüsünü belirleyen ve anlatılan olayların meydana geldiği süreyi ifade eden kavramdır (Çetin, 2009:46). Romanın unsurlarından olan zaman kavramı; nesnel, vaka ve anlatma zamanı olarak üçe ayrılır (Gülerer ve Kaplan, 2018:244). Takvim ile doğrudan ilintili durum gerçek zamanken, nesnel zamanın içinde yer alan olayın geçtiği zaman vaka zamanıdır. Anlatma zamanı ise romanda yer alan olayların okuyucu için hazır bulundurulduğu zamanı ifade etmektedir.

Kalenderiye romanında zaman üç farklı biçimde okuyucuya sunulmaktadır. Zaman, romanda geçen üç bölümde de farklıdır. Birinci bölümde İtalya Taranto, Temmuz 1324 biçiminde romana başlayan yazar; ikinci bölümde Kayseri Nisan 1527’ye yani başlangıçtan 203 yıl sonraya evrilir. Romanın üçüncü bölümünde zaman ve mekân kavramları doğrudan okuyucuya sunulmaz. Romanda geçen “Kappadokia, belirsiz bir yer ve zaman” sözü ile romanın sonucu okuyucunun dikkati ve algısı ile buluşturulur.

Bu romanda zaman; okuyucuya bir mit biçiminde sunulan Saruca Abdal, zaman karşısında edilgenliğin simgesi olarak Bahri Efendi, Mahsun Yusuf Pir ve Manzoni’nin yaşamlarında önemli bir yerde bulunur. Sürekli hareket halindeki zaman, bu üç kişinin hayatlarını bir araya getirerek yaşamın anlamı, inanç ve dünyayı anlamlandırma konusunda ortak payda da buluşturur. Kapadokya’da yaşadıklarının ardından bütün mallarını satıp

inzivaya çekilen Manzoni, oğlu Hristo ile konuşmasında zamanın döngüselliğini: “Sator Arepo tenet opera rotas” biçiminde ifade eder (Korat, 2008:62). Bu ifade ile romandaki formda, başlangıç ve sonun sadece Tanrıya doğru olacağı belirtilir. Üç sayısının zamansal yeri ve üç kişinin yaşadıkları sorunlarının benzer olması Kalenderiye'nin odak noktasıdır. Zamanı takip eden Mahsun Yusuf Pir üç farklı evrede üç farklı kişi olarak okuyucunun karşısına çıkar. Farklı biçimlerde görünerek zamanın değişimini bedenine ve kişiliğine yansıtan Yusuf Pir, değişen zamanının kişiyi de değiştirdiğine vurgu yapar; ancak Bahri Efendi ile tanışmasının ardından zamanın sadece bir döngünün yansıması olduğunu anlar. Kalender kelimesine bakıldığında bu kelime takvim anlamına gelen Calendar sözcüğü ile ilişkilendirilir. Zamanın neleri ifade ettiğinin kendilerince tanımını yapan dervişler, geldikleri coğrafyadaki zaman-insan bütünlüğünü romanda okuyucuya hissettirirler.

3.3.2. Mekân (Yer)

Mekânın romanın temel unsurlarından olması, hem romanın yalnızca olaya dayalı bir karakterden uzaklaşmasına yardımcı olur; hem de yaşamın içindeki kişisel ve toplumsal yönün fark edilmesini sağlayan bir sahne olarak görülür (Çetin, 2009:136). Romanda mekân; yazarın, anlatıcının, romandaki kişilerin çevreyi algılayışları doğrultusunda farklı anlamlar taşıyabilmenin yanında mekânın özelliği ile insanın yaşamı arasındaki paralellik, değişik biçimlerde romanda görülebilmektedir (Şengül, 2010). Kalenderiye romanında çevresel mekân; Kayseri merkez, Kapadokya ve oradaki hanlar, İtalya'nın Toronto kenti ve eserlerin bir araya getirildiği han olarak belirtilir. Romanda kahramanların kendi içlerinde ortak bir noktaya yerleştiremedikleri çevresel mekânlar, onlar için olayların yaşandığı olağan bir yerdir.

Romanlarda geçen mekânlar, asıl olayın meydana geldiği ana mekânlar olmanın haricinde kahraman üzerindeki psikolojik etkisi bakımından da değerlendirilir (Şengül, 2010). Bu gibi mekânlar algısal mekân olarak adlandırılır ve okuyucu ile arasında varlıksal bir bağ kurarak kişinin ruh dünyasına göre değişkenlik gösterebilir (Çopur, 2014:26). *Kalenderiye* romanında algısal özellik gösteren mekânlar azdır. Başkahramanlardan Bahri Efendi'nin psikolojisine bağlı olarak açık bir kişiliğe dönüşmesi çok sık görülmez. Bahri Efendi Kayseri'ye geldiği günden beri isyan hareketinin üzerinde yarattığı olumsuzluk ile bunaltıcı günler geçirir. Bu psikoloji içindeki kahraman, içerisinde bulunduğu mekânın

algısallığına ilişkin çoğunlukla kapalı, dar ve labirent mekân olduğunu algılar. Kişinin içselleştiremediği yer onu bunaltır ve onu sıkıştırır (Çetin, 2009:137). Romanda Bahri Efendi, evine gelen isyancıları karşısında görünce birden korkuya kapılır. Bu korku ona köşeye sıkışmış av gibi hissettirir ve eşlerinin rehin olarak isyancılar tarafından alınmasıyla da karşı koyma gücünü kaybeder ve kaderine boyun eğerek isyancılarla evden ayrılır “*Aşağı gidip gitmemek konusunda bir an tereddüt eden Bahri Efendi, hançerini eline alıp kapıya doğru yürüdü (...)*” (K, s.148). Romanda başkahramanlardan Bahri Efendi, kısa süre kaldığı Kayseri’de Kalenderi isyanının olması ile Mahsun Yusuf Pir ve dervişlerinin esaretine girer. Geçen bu zaman içerisinde mekân ve insan bütünleşmesi yaşanmaz. Bahri Efendi’nin açık, geniş mekân olarak nitelendirilecek bir ortamla bütünleştiği görülmemektedir. Romanda Bahri Efendi tarafından Manzoni’nin kitabında Kalenderiye denen yerin tanımı *Calendaria* başlığının altında “*Kappadokia şehirlerinin en temel özelliği görünmez oluşudur. ...Kocaman kayalar belli bir düzen içinde oyulmuş ve içlerinden birbirine bağlanarak Babil Kulesi gibi yükselmiştir.*” (K, s. 118) verilmektedir.

3.3.3. Kişiler Kadrosu

Romanda geçen olaylar üzerinde etkili olan, yön veren ya da olayın dolaylı olarak bir parçası olan roman unsurudur (Çetin, 2019:144). *Kalenderiye* romanında kahramanların romandaki konumları nedeniyle asıl kahramanı tespit etmek güçtür. Ancak romanın ana teması olan varoluş ve aşkın yapısı incelendiğinde Osmanlı Paşası Bahri Efendi romanın başkahramanı olarak değerlendirilebilmektedir. Yardımcı kahraman Sergüli Katip Hristo, Perizad; yönlendirici kahramanlar Giusseppe Manzoni, Saruca Abdal, Mahsun Yusuf Pir’dir. Sare, Anna, İmren Bali, Agostino, Kadı, Molla Emin, Mollan Emin’nin kızı Şebsefa, Yusuf Pir’in çevresindeki korumalar, Han’daki kadın ve erkekler diğer kişileri oluşturur.

Hristo: Kitabın birinci bölümünün ana kahramanlarından. Babasını aramak için Girit’ten yola çıkmış, bu yolculukta İtalya’nın Taranto şehrindeki handa tanıştığı, âşık olduğu Anna isimli fahişenin, babası ile konuşunca kardeşi olduğunu öğrenmiş, babası Manzoni’nin yaşadığı manastıra ulaşınca, babasının inzivaya çekilmiş bir din adamı olduğunu görmüş ve babasının verdiği *Calandaria* isimli kitapta annesinin de bir fahişe olduğunu öğrenince kaderinin babası gibi olacağını düşünüp Tanrıya “*Ailemden iki kişinin*

Gürsel Korat'ın Kalenderiye Romanında Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi

fahişeliğini bir yolculukta öğrendim. Bu fahişelerden birine tutuldum. Babamı da aynı yolculukta ermiş olarak buldum. Çok tuhaf ama belirsiz kalan yalnızca benim. Ben neyim şimdi? (...)” (K, s. 61) biçiminde yakardığı görülmüştür.

Guiseppe Manzoni: Kitabın birinci bölümünün ana kahramanlarından. Seksen yaşlarında, kahverengi gözlü, dişsiz, kambur, kel, uzun cüppe giyen ve Sultan diye anılan önceden tüccar olan sonrasında ise kendini manastıra kapatmış bir din adamıdır. Oğlu Hristo kendini San Angelo Manastırı'nda bulduğunda aralarında geçen konuşmalar üzerine oğlundan Kappadokia'da yaşadıklarını anlattığı “Calandaria” isimli kitabını okumasını ister. Romanın ikinci ve üçüncü bölümünde de Manzoni'nin kitabı bağlamında gerçekleşen olaylar görülmektedir.

Bahri Efendi: Kitabın ikinci bölümünde Kayseri'de ortaya çıkıp üçüncü bölümde de yer almaktadır. On dört yaşında devşirme ocağına alınmıştır. Geçmişle bugün arasında pişmanlık duymayan Paşa yetiştiği Osmanlı devşirme ocağına ve devletine sadık Mevleviliğe de yönelimi olan birisidir. Bahri Efendi görevinde disiplinli, hak ve hukuk konularında da hassastır ve bu nedenle isyan haberlerinin gelmesi nedeniyle Kayseri'ye görevlendirilmiştir. Bahri Efendi Kayseri'deki Kalenderi isyanında esir alınmasından bir gece önceye kadar Kitabul Seyr isimli kitabının anlamını çözemez. İsyancılardan Mahsun Yusuf Pir ile tanışarak onun anlattıklarından kitabı çözerek ise Osmanlı halkında farklı din gruplarının yaşadığı zorlukları, gerçekleşen dinî ayaklanmaları devleti yer yer yıkmak için devletin içinde nasıl var olduklarını anlar.

Yusuf Pir (Mahsun Yusuf): Kitabın ikinci bölümünde ilk defa ortaya çıkar, Bahri Efendi'nin inanç hakkındaki fikirlerini şekillendirmesinde, insan-Allah ve dünya üçgenindeki önemli isimdir. Yusuf Pir bir Kalenderi dervişi olarak bir durumu değiştirir, dönüştürür ve geliştirir. Yusuf'un bazen yıldızların falının sahibi olduğu, bazen Hacı Bektaş tekkesinde dönerek Yusuf Can olduğu, bazen insanlara ders vermek için gölge oyunu oynatan Kamer Dede olduğu, bazen de kilisede saygı gösterilen Yosif olduğu görülür. Yusuf Pir heybetli, yeşil gözlü, pala bıyıklı bir derviştir.

Saruca Abdal: Bahri Paşa'nın elindeki kitapta deyişleri bulunan, Yusuf Pir'in yolundan giden, Hacı Bektaş ocağından çıkma Haydarilerin pirlereindir.

Sergüli Katip: Romanın üçüncü bölümünün anlatıcısı olarak görülmektedir. Şiveli bir anlatıma sahiptir. Yusuf'a bağlı olan, onun hafızlığını yapan müritlerindedir. Sergüli değişime kapalı, doğrularını kıramayan bir dervıştır. Yusuf Pir'e âşık olan Perizad'a Sergüli de âşiktir ancak Pir'ine saygısından bunu içinde yaşar.

Sare: Bahri Efendi'nin ilk karısıdır ve çocukları olmamaktadır. Aralarında iyi bir ilişki yoktur.

Perizad: Bahri Efendi'nin halayıkıdır (köle, cariye). Bahri Efendi'nin aşkla tutku ile sevdiği ikinci karısıdır. Perizad ise Bahri Efendi'yi hiç sevmemişken Yusuf Pir'e âşık olmuş karşılık göremeyince de kendini asmıştır.

İmren Bali: Kayseri'nin kethüdası konumundadır. Kayseri'deki isyan sırasında büyük rol oynamış, Yusuf Pir ve Kalenderi dervişlerinin yanında yer almış ve halkın vergilerden yorulup yıprandığını savunmuştur.

3.3.4. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Anlatıcı, romanda geçen olayları, kişileri, kişilerin yaşadıklarını, ruh hallerini, zaman, mekân gibi roman unsurlarını aktaran ve romancı ve okuyucu arasındaki bir ara kişidir (Gülerer ve Kaplan, 2018:242).

Kalenderiye isimli romanda karma (çoğulcu) bakış açısı kullanılmıştır. Romanın olay çemberlerinin üst kurmaca tekniği ile birbirine bağlandığı ve üç bölümde farklı bakış açısı ve anlatıcı türleri olduğu görülmektedir. Romanın birinci bölümünde Hristo ve babası Manzoni'nin hayatları ve "Calandaria" isimli kitap hakkındaki tartışmalarında görülen tanrısal bakış açısının yanında anlatıda yazar tarafından oluşturulmuş tarihsel metinlerde, özne anlatıcı türünün olduğu hakim olup, diyaloglara ve kahramanların iç seslerine çoğu kez yer verilmektedir "*Cichdi suodan chesikbasci, dile geldeu.*" (K, s.56). Romanın ikinci bölümünde; anlatım 3. tekil kişi ağzından gözlemci anlatıcı ile yapılmaktadır. Romanın üçüncü bölümü, Sergüli Katip adlı Kalenderi dervişinin ağzından anlatılmaktadır. Anlatıcı, ben anlatıcı özelliklerinin olduğu bölümde iç konuşma, araya girme gibi yardımcı öğelerden yararlanmaktadır. "*Öyle güldürük laflar ideridi ki, Sergüli Katip kulunuz ol lafları ucu ucuna getirüb, bir işveye dutturamaz, ayfola.*" (K, s. 162).

3.3.5. Olay Örgüsü

Olay örgüsü, bir romanda gerçekleşen olayların, zamana, mekâna göre gerçekleşme hali ve düzenlenmiş sistemidir (Demiryürek, 2013:122). *Kalenderiye* isimli romanın konusuna bakıldığında üç farklı dönemde arayışları, amaçları benzer yönde olan üç farklı insanın yaşadığı olaylar anlatılır. Kapadokya ve çevresinde ana olayların geçtiği roman, zamanı belirten ve zamanı önemseyen Kalenderi dervişlerinin yaşayışlarına değinir. *Kalenderiye* romanında Kalenderilik yolu yer yer betimlenirken, Kalenderi Pir'lerinin yaşayışları ile romanın zaman unsuru ile anlatıya derinlik katılır. Romanda, üç ayrı zaman ve üç ayrı olay örgüsüne yer verilir. Birinci bölüm, Toronto 1324, ikinci bölüm Kayseri 1527 üçüncü bölüm ise Kapadokya belirsiz bir yer ve zaman başlığı ile okuyucuya sunulur. *Kalenderiye* romanının olay örgüsü şöyledir:

I. Bölüm: Babasını aramak için Girit'ten yola çıkan Hristo'nun İtalya'nın Taranto şehrindeki handa bir fahişeye tutulması, handa tanıştığı Agostino adlı yaşlı adamdan tutulduğu kadın hakkında bilgi alması ile başlar. Handaki Anna adındaki âşık olduğu kadın ile tartışması ve fedailerden dayak yemesinden sonra, babasının yanına gidebilmek için Agostino'dan at kiralar ve onun yardımcısını da yanına alarak babası Guiseppe Manzoni'nin yaşadığı manastıra hesap sormak, onu bulmak için gider. Manastıra ulaştığında kendini tüccar Giovanni olarak tanıtır Manzoni ile görüşmek istediğini söyler. Manzoni ise konuştukça Hristo'nun anlattıklarından bu kişinin oğlu olduğunu anlar. Hristo manastırda babasının bir derviş gibi saygı görmesi karşısında şaşırır orada geçirdiği üçüncü günde, artık babasıyla geçmişe dair konuşur. Babası bu konuşmalar esnasında Hristo'ya Kapadokya'dan bahseder ve kendisini daha iyi anlaması için Hristo'ya Calandaria isimli yaşadıklarını anlattığı kitabı verir. Kitapta Manzoni'nin yaşadığı aşk ve çıkardığı günahlar, gördüğü düşler el yazması biçiminde Manzoni tarafından anlatılmış rahip Alessandro tarafından yazılmıştır. Kitapta Müslümanlara ait bilgiler ve gidilen yerlere ait ayrıntılı çizimler de bulunmaktadır. Bölüm Hristo'nun Taranto şehrindeki handa âşık olduğu kadının aslında kardeşi olduğunu ve annesinin de eskiden fahişe olduğunu öğrenmesi ile kaderinin babasındaki gibi olacağını düşünüp Tanrıya yakarışı ve kitabı da alıp oradan ayrılışı ile sona erer. *II. Bölüm:* Tahrir Emiri Bahri Efendi ve Molla Emin'in Kayseri'ye gelişi ve oraya yerleşmeleri ile başlar. Daha sonra Bahri Efendi'ye, karıları Perizad ve Sare arasındaki sürtüşmeye, Bahri Efendi'nin

onlara karşı olan duygularına yer verilir. Birinci gün içerisinde Kayseri'nin Yiğitbaşı, Kethüda ve Kadısının Bahri Efendiye yaptıkları ziyaret, Bahri Efendi'nin ziyaret nedeni olan vergiler konusundaki kesin tavrı ve Kitabul Seyr kitabını göstererek kitabı çözebilecek kişi olan Yusuf isimli dervışı sorduğu görülür. Bahri Efendi'nin kitaptaki Kalenderileri ve Yusuf adlı dervışı düşündüğü için uyuyamadığı ve bu süreç içerisinde, Molla Emin'in evinde kızının sara nöbeti geçirdiği anlaşılır. Bahri Efendi'nin evinde yapılan toplantıda Molla Emin ile İmren Bali isimli yönetici tartışır, bunun üzerine Bahri Efendi icmal defterlerini ister ve defterlerin çalındığı fark edilip bulunmaları için şehirde herkesin dikkatli olması istenir. Gece boyunca devam eden aramalardan sonra Molla Emin ve defterden sorumlu kişinin kesilmiş kafaları Bahri Efendi'nin evinin önünde bulunur. Sabaha karşı Bahri Efendi'nin evine Yusuf adlı kişi ve isyancı gruplar tarafından baskın yapılır; önce iki karısı esir alınır, bunu gören Bahri Efendi de teslim olur ve esir alınması ile bölüm biter. *III. Bölüm:* Kalenderi isyancılarının kaçırarak esirlerle Kayseri'den ayrılışları ve Kappadokia'da Gışlık Han adında bir handa kalmaları ile başlar. Ardından bir süre sohbet eden, zaman geçiren Yusuf Pir ve Bahri Efendi'nin birlikte handa dede sandığının içinde Manzoni'nin kitabını ve çift gövdeli tek başlı aslan biçiminde bir taşı bulmaları, buldukları kitabın sonunda Hristo'nun da yazdığı bir bölüm olduğunu görmeleri ile devam eder. Kitabı çözdüklerinde Hristo'nun Kappadokia'ya babasının rüya gördüğü hana gelip kitabın sonuna bunları yazdığını anlarlar. Bölüm, Bahri Efendi'nin karısı Perizad'ın Yusuf'a tutulması, Bahri Efendi'nin bu aşkı anlayıp Yusuf'un karısını isteyip istemediğini sorması ve Yusuf'un sevdiği halde kendini Tanrıya adadığını söyleyip reddetmesi sonucu Perizad'ın intihar etmesi ile sürer. Daha sonra Yusuf, Perizad'ın acısı içerisinde handan ayrılmadan önce mandalyonunu çıkartıp öper ve atına binerek, Allaha yakarıp kendisinin de bir nefsi olduğunu söyleyerek gözden kaybolur. Böylece romanın sona erdiği görülür.

3.4. Kalenderiye Romanındaki Halk Bilimi Unsurları

Halk, belli bir kültürü paylaşan, belli bir gelenek içerisinde yaşayan insan topluluğunu anlatırken; halk kültürü halkın dil, kültür, duygu, düşünce ve beğeniyle oluşturulup yaşatılan, geçmişten bu yana sürüp gelmiş toplum, insan ve doğa sayesinde şekillenmiş toplumun dokusu olarak ifade edilmektedir (Günay, 1999:12).

Gürsel Korat'ın Kalenderiye Romanında Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi

Halk bilimi, bir ülke ya da o ülkenin milletine ilişkin kültür ürünlerini, sözlü ve yazılı edebiyatını, gelenek ve göreneklerini, inançlarını, yemeklerini, müziğini, danslarını, hekimliğini içeren bunları kendine has yöntemlerle bir araya getiren, sıralayan, analiz eden, yorumlayan ve son aşamada da bir olguya ulaşmayı amaçlayan bir bilim dalıdır (Örnek, 2016:21).

Kalenderiye (2008)'de yazar, 1324'teki İtalya'yı ve 1527 yılındaki Kayseri'yi anlatmaktadır. Bir tarih düzeltisi bulunmamaktadır. Romanda mülksüz dervişler, Türkçe dua eden Hristiyanlar yer almaktadır. Yazar romanın üçüncü bölümünü, romanlarda genellikle hiç rastlanmayan bir biçimde Kayserili bir anlatıcının ağzıyla şu biçimde anlatmıştır: “*Her niy olduysa oldu, Kadı Mehmet Cüda'yı Hıristiyanların ganını emdiğiçün İğdişbaşı'nı dah itdik.*” (K, s. 128). Kullanılan kelimeler bakımından romana bakıldığında “canaver görmüş alagoyun gibi melediler”, “Nirden biliyon”, “lkkadak lkkadak”, “nallanırssa”, “sabi” gibi eski Türkçe yöresel kelime ve kelime grupları kullanılmaktadır. Korat'ın *Kalenderiye* adlı romanında kullandığı dilin, romanın üçüncü bölümünde yöresel izler taşımaya rağmen ilk iki bölümünün açık ve anlaşılır olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada Gürsel Korat'ın *Kalenderiye* romanında öncelikle halk bilimi unsurları içerisindeki halk edebiyatı ürünlerinden olan manzum ürünlerin, kalıp sözlerin geleneksel Türk seyirlik oyunlarının yazar tarafından romanda nasıl kullanıldığı tespit edilmiştir. Romanda yazar tarafından üretilmiş bir dilde, manzum ürünler ve kalıp sözler “*Bhunnari kharindash Ambrogionung Manzoni affendi soyladi*” tarihsel metin birimleri biçiminde yer yer verilmektedir (Korat, 2008:62). Romanda halk kültürü unsurlarından *dinî* inanışlar, geleneksel unsurlar, geçiş dönemleri, halk sanatları vb. motifler de incelenmiştir.

3.4.1. Edebiyat Unsurları

3.4.1.1. Manzum ürünler

3.4.1.1.1. İlahi

Tasavvuf, Vahdet-i vücud anlayışının temelini oluşturur. Bu anlayışa göre varlık tektir ve tek varlık Allah'tır (Banarlı 1987: 120). Bu romanda tasavvuf ve tekke ile ilgili kavramlara yer verildiği görülmektedir. Dervişlik, abdallık, mürit gibi kavramları yerinde ve ustaca kullanan yazarın, tasavvuf konusuna hakim olduğu hissedilir. “*Yusuf Pir, başında Mevlevi destarı, bir*

elinde Allah yazılı alem, öbüründe Pençe-i Al-i Aba oldukça, üç adımda bir yürüyü yürüyü kemerlerin altına girdi.” (K, s. 146).

Allah’ı övmek, ona yalvarmak için hece ölçüsü ile yazılıp özel bir ezgi eşliğinde söylenen şiirlere ilahi denir (Banarlı, 1987). *Kalenderiye* romanının birinci bölümünde; Manzoni Hristo’ya Kappadokia’da tüccarken gittiği handaki dervişlerin dinî ritüeline ilişkin gördüklerini, dervişlerin halka şeklinde yan yana dizilip hep bir ağızdan ilahi söylemeye başladıklarını anlatır.

*“Dağlardurur dağdan uca
Ucaların belimenem
Menimpirim ol Saruca
Ol nefestir yeli menem” (K, s. 48)*

Romanda Hristo babasının verdiği kitapta, kendisine söylediği şiiri görür ve bu yazı yabancı kelimelerden, eski Türkçe kelimelerden ve yazarın kendi ürettiği dildeki kelime gruplarından oluştuğu için tek satırını Hristo anlamaz.

*“Daghlardourour daghdan ugia
Ugialarin beli menem
Maenim phirim ol Sarougia
Ol nephesteir ielei menem*

*Kah souretim ismei hachdir
Kah Scirazin gueleu menem
Kah gun ortasi ghahi gicie
Ildıslarin fali menem” (K, s. 57)*

Romanın ikinci bölümünde Bahri Efendi aynı dörtlükleri *Kitabul Seyr* isimli kitapta görür ve dörtlükleri beyit olarak musammat biçiminde defterine yazar.

Gürsel Korat'ın Kalenderiye Romanında Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi

*“Dağlar durur dağdan uca, ucaların beli menem
Menim pirimol Saruca, ol nefestir yeli menem*

*Gah suretim cism-i hakdur, gah Şiraz'ın gülü menem
Gah gün ortası gâhi gice, yıldızların falı menem (...)*” (K, s. 117)

Romanın üçüncü bölümünde Sergüli Katip ismindeki Yusuf Pir'in müridi Ürgüp'e doğru yola çıkmadan önce Gışlık Han'daki semah esnasında söylenen bir diğer ilahiyi aktarır.

*“Gören gözün görmez oldu
Abdal gözün görmezbildi
Aşk ateşi dile geldi
Gözden öte yanaram ben”* (K, s. 173).

3.4.1.1.2. Nefes

Alevi-Bektaşî dergâhlarında âyin-i Cem sırasında özel ezgilerle, genellikle bir makam eşliğinde hece ölçüsü ile söylenen nükteli, zarif, bazen laubali ifadeler de taşıyan ilahi benzeri, tekke ve tasavvuf edebiyatı içerisinde yer alan şiire nefes denir (Çakmak, 2011:80). *Kalenderiye* romanında üçüncü bölümde Gışlık Han'a geldiklerinde Perizad ve Bahri Efendi hayallere dalarken Yusuf Pir pencerenin önünde bir nefes söylemeye başlar.

*“Men var idim mende cismim yoğudu
Ene'l hak dedüler men cane geldim
Neçe yüzbin öldüm canım sağıdı
Men bu canı bu cana ol cemden aldım (...)*” (K, s. 148).

Yusuf Pir Perizad'ın ölmesi üzerine kaderinin Saruca Abdal Pir'ine benzediğini onun da Gülbıyaz avrada gönül verip sevdiğinin ölümünü gördüğünü hatırlayıp son nefesini söyler.

*“Kaynadım buhar oldum buzlu bahirdeykene
Yol kaybettim iz sürdüm yolsuz şehirdeykene*

(...)

Gendi yok bir yire geldim zâtı peride gördüm

Silinmez bir iz buldum gayip bir yirdeykene (...)” (K, s.185).

3.4.2. Geleneksel Halk Tiyatrosu

Türklerde halk edebiyatı ürünlerinin en renkli ögelerinden biri de kültürü yansıtan halk tiyatrosudur. Büyük şehirlerde etkililiğini artık göstermeyen “Meddah”, “Ortaoyunu” ve “Karagöz” gibi eski halk tiyatrosu çeşitleridir (Alangu 1993:164). *Kalenderiye* romanında Yusuf Pir’in, Ürgüp’te panayır zamanı Kamer Dede ismi ile gölge oyunu oynatıp, meddahlık yaptığı belirtilmiştir. “*Ürgüp’te panayır zamanı, canbaz taifesinin ip üstünde yaptığı eğlenti biti bitmez Yusuf Pir perdesini kurar, mumunu yakaradı. Perdenin ardından daz başını uzatır, başındaki Mevlevi destarinin içine bir şişe koyar, mey içmediğine başının üstündeki şey için yimin vererek hayal oyununa başlaradı...tilkü, kurt, şah, şahbaz, haciyvaz, eşşek, papaz, molla gimi tasvirler gösterir...fasılın bittiğini agnatmak için de Efendiye salavat deridi*” (K, s. 134). Bunun yanın sıra romanın ilk bölümünde Türk geleneği dışında bir unsura rastlanır; Girit’te Hristo’nun gittiği handa insanları güldürmek için bir hokkabazın gösteri yaptığı belirtilir. “*...tam bu sırada bir hokkabaz ortaya çıktı, elindeki labutları atıp tutmaya başladı*” (K, s. 12).

3.4.3. Kalıplaşmış Sözcükler

3.4.3.1. Tekerlemeler

Halk edebiyatında renklilik, çok-anlamlılık, kelime cambazlıkları vb. kafiyeli anlatım ve üslup oyunlarından biri olan tekerlemeler oldukça önemlidir (Elçin, 1986: 628). *Kalenderiye* romanında Sergüli Katip, Yusuf Pir’in Araplara ilim öğretirken bir tekerleme söylediğini belirtir. “*Zambur zambur zambırdı zambur zım*” (K, s. 164).

3.4.3.2 Atasözleri

Atasözleri; nazım veya nesir ile deneyimler anlatılırken içinde teşbih, mecaz, kinaye, tezat gibi söz sanatlarına yer verilen süslü, kapalı veya bazen açık, mecazsız olarak sonraki kuşaklara aktarılan kısa ve öz sözcüklerdir (Elçin, 1986: 626). *Kalenderiye* romanında Molla Emin’in karısı Nurusefa

kocasından hoşnutsuzluğunu dile getirirken zamanında boş yere büyüldüğünü atasözü kullanarak belirtir. “*Büyük lokma ye, büyük söyleme.*” (K, s. 102). “*Gün doğmadan neler doğar*” (K, s. 134).

3.4.3.3. Deyim

Bir kavramı ya da bir durumu daha güçlü ve etkili biçimde asıl anlamından uzaklaşarak özetlemek amacıyla kurulmuş, kalıplaşmış sözlere “deyim” denir (Elçin, 1986: 642). *Kalenderiye* romanında da anlamı güçlendirmek için deyimler kullanılmıştır. “*Ama böyle...Hem...Damdan düşer gibi...*” (K, s. 16). “*Taranto'dan beri şu adamın öfkesinden anam ağladı*” (K, s. 20). “*Kimse şehre kulak kabartmış değil*” (K, s. 67). “*Hristo'nun tüyleri diken diken oldu*” (K, s. 54).

3.4.3.4. Alkışlar

Alkış, halk edebiyatında dua anlamına gelip iyi dilekte, övgüde bulunma ve güzel olanı isteme anlamlarında kullanılan sözlerdir (Uygun, 2016:40). *Kalenderiye* romanının konusu bağlamında alkış örneklerine yer verilmiştir. “*Tanrı insanları, benliğini her şeyin önüne koyan âşıklardan korusun*” (K, s. 42). “*Alemleri yaratan için şimdi ve daima*” (K, s. 51). “*Sancta Maria, ora pro nobis*” (K, s. 53). “*Eviniz burasıdır hayırlara vesile olsun*” (K, s. 75). “*Sen Yusuf Pirimi goru Allahım*” (K, s. 179). Alıntılarda görüldüğü gibi romanın çok sesli yapısından dolayı dua İslamiyet'teki şekliyle; Hristiyanlıkla ilgili olarak da istavroz çıkarma biçimiyle görülmektedir.

3.4.3.5. Kargışlar

Halk edebiyatında kargışlar, alkışlara göre kötüyü, çirkinini, şiddeti ve öfkeyi içeren beddualardır (Uygun, 2016:40). Mağdur olma, haksızlık yaşama, eziyet görme gibi durumlarda umutsuz olunduğunda cezayı Tanrı'dan istemedir. *Kalenderiye* romanında dualar olduğu gibi beddualara da yer verilmiştir. “*Hay boyunuz devrile*” (K, s. 73), “*Tüü, Allah seni davul eyleye Nurisefa çirkefi*” (K, s. 77), “*Adaletin tartısından şaşarsam Allah beni mum etsin*” (K, s. 83).

3.4.4. Geçiş Dönemleri

Türk halk bilimi çalışmalarında önemli bir konu olan insan yaşamının başlıca üç önemli geçiş dönemi uygulamaları doğum, evlenme ve ölümdür (Örnek, 2016, s. 183).

3.4.4.1. Doğum

İnsan yaşamının en önemli anlarının başında doğum bulunur. Aileye yeni bir üyenin dahil olması her zaman mutluluk verici bir olay olarak görülür (Yağmur, 2015:46). Romanda yasak bir ilişki sonucu olan doğumdan, doğum öncesi dönemden bahsedilmiştir. “*Sen Hristo musun yoksa ondan sonra doğan başka çocuk oldu mu?*” (K, s.24). “*Kutsal aileden doğmadığımı anlayınca ne yapmamı bekliyordunuz? Tanrının gözünde lanetleşmiş bir ilişkinin meyvesi değil miyim?*” (K, s.27). “*Annemin karnına geri dönmeye niyetim yok*” (K, s.34). “*Girit’te gebe bıraktığım kadın babasız kaldığını düşündüğü doğan bebeğine Hristo adını uygun bulmuştu*” (K, s. 54).

3.4.4.2. Evlilik

Kalenderiye romanında olay örgüsüne bakıldığında, evlilik dönemine doğrudan yer verilmeyip göndermelerde bulunulmuştur. Bunun dışında evlenmenin gerekli unsurları olan örf, adet ve gelenek çerçevesine değinilmemiştir. “*Bu hanın sahibi onunla evlendikten iki ay sonra eşek cennetine gitti de ondan*” (K, s.14). Yusuf Pir’in Perizad’ın ölümü üstüne söylediklerinde evlilik unsuruna gönderme yapılmıştır “*Yaktın beni ah, güveysiz gelin*” (K, s. 182).

3.4.4.3. Ölüm

Romanda ölüme ilişkin farklı ölüm unsurları görülmektedir. Manzoni oğluna tüm gerçekleri anlattıktan sonra ondan gitmesini, onun ölümünü görmemesini ister. “*Babanı ölmüş görmemelisin. Çünkü ölümünü görürsen, böyle bir sona tanık olursan bu senin içindeki zamanın derinliğine son verir*” (K, s. 59). Molla Emin’in ölümünün isyancılar tarafından acı bir şekilde kafası kesilerek gerçekleştiği görülmektedir. “*Bahri Efendi’nin evinin önündeki at sekisine özenle yerleştirilen bu baş Molla Emin’indi; gövdesi de bel direğine tepesi aşağı asılmıştı ve belli belirsiz sallanıyordu*” (K, s.98). Gıslık Han’da Yusuf Pir’in kendisini reddetmesine dayanamayan Perizad, gece kendini hanın önünde asıp ölmüştür. “*İki kemeri birbirine bağlayan demire ip atıp kendini asan Perizad’ı gördüğümde gafamın iki şak olduğunu, depemin zongul zongul ittiğini bildim...*” (K, s. 181). Hristo Kappadokia’ya babasının rüya gördüğü hana gider ve Tanrı’ya rüyasına gelip ona yardım etmesi için yakarır ve rüyasına gelmezse ölümü düşlediğini hissettirir. “*Burada, daha gunaflarını yini ağnamaya başladığı yire geldim ki meğer*

gunafıları bu handa beyan itmekliğin vardır, bana da di, rüyetde gel, ayan beyan gel. Allahım bir mezar daşı yaptıracağım...” (K, s.152).

3.4.5. Giyim Kuşam Unsurları

Halk bilimi bakımından bir bölgenin incelenmesinde pek çok unsur bulunur. Bunlardan biri de yöreye, inanişaya ait kıyafet biçimidir.

3.4.5.1. Erkeklerin giyimi

Romanda San Angola Manastırı'nda yaşayan kahverengi gözlü kambur Manzoni'nin üstünde aynı renk uzun bir cübbenin olduğu ifade edilmektedir. Osmanlı paşası Bahri Efendi'nin Kayseri'ye gelirken tören için giydiği kıyafetlere de değinilmiştir. *“Zaten süslü giysiler içinde, tören kavukları başlarındaiken yeterince gülünç olduklarını düşündüğünden...”* (K, s.68). Bahri Efendi'nin Kayseri sokaklarında Mevleviler dışında kimsenin olmadığını görünce söylediklerinde de giyime ilişkin unsurlar bulunmaktadır. *“Boynuzlu şapkalarıyla, kel kafalarıyla, tuhaf dilencilikleri ile melamet ehlerinden, Türkmen boylarından kimsenin orada bulunmayışı tuhafına gitmişti”* (K, s.71).

3.4.5.2. Kadınların giyimi

Kalenderiye romanında yörede yaşayan farklı etnikteki kadınlara hitap şekline ve kadınların giyimine ilişkin bilgiler yer almaktadır. *“Ol meydan da sokaklarda da kiyiş kılığında dolaşan, damlarda siperlenen İrmeni avratları gimi çarşafılanan, Romi kiriaları gimi başörtüsü takan, Türkmen bacılar gimi beliklerini ören kızağannar varıdı”* (K, s. 126). *“Ak başörtülü, uzun etekli Rum kadınlarını görünce iyice keyfe geldi; tepelikli, saçları örgülü belikli Türkmen kadınlarına bakıp...”* (K, s.72). Molla Emin'nin karısının da çarşafı olduğu görülmektedir. *“Kadın bir an duraladı çarşafını açmıştı etrafta namahrem yoktu ya gene de çarşafının ucuyla ağzını kapatarak Molla'ya baktı. ...yeleşini kuşağının içine yerleşirdi”* (K, s.75, 77).

3.4.5.3. Dervişlerin giyimi

Kalenderi dervişlerinin ana unsur olduğu romanda, Kalenderilik yoluna kendini adayan Saruca'dan, Mahsun Yusuf Pir'den, Sergüli'den bahsedilir. Romanda yer yer dini grupların ve dervişlerin giyimleri de anlatılmaktadır. *“Pos bıyıklı adamlardı hepsi de; boyunlarında hayvan kemiklerinden kolyeler asılıydı, kafalarında boynuzlu bir şapka vardı. Tiftik*

tiftik olmuş hırkaları yerde sürünüyor, boyunlarındaki kuzu postuna tapıyorlardı” (K, s.115). “Buradakilerin hepsi Hristiyan keşişiydi; cüppelerinden böyle oldukları anlaşılıyordu” (K, s.119). “Meydan uzun beyaz külahları ve allı yeşilli cüppeleriyle saraylıların, açık kahverengi dal sikkeleri ve dolama destarlarıyla Mevlevilerin, kara cüppeleri ile papazların, birbirinden farklı renklerdeki başlıklarıyla yeniçerilerin, farklı farklı renk ve tarzdaki sarıklarıyla şeyhlerin renklerine bürünmüştü...” (K, s.71). Yusuf Pir’in, Bahri Efendi’yi ilk gördüğünde tanınmamak için kılık değiştirmiş bir halde olduğu ve “üstümdeki cübbeyi bir çeken olsa, kolumda Ali yazılı pazubendimi görür bir bacağım sardığım tebere şaş kalur, belimdeki hançerimi de öteki bacağım bağlı kılıcımı da görende” diyerek kendi kendine güldüğü görülmektedir (K, s. 127). Romanda Kalenderi dervişlerinin simgesi olan bir aksesuar da arkasında “aşk imiş her ne var alemde” yazan madalyonlardır. “Yosif, manastırda durduğu demde madalyonu asla tersine döndermezdi.” (K, s. 137).

3.4.6. Tasavvuf ve İnanış Unsurları

3.4.6.1. Kalenderilik

Kalenderiye, Anadolu’da batini yönelimli tarikatlardan olan ve Allah’a ulaşmayı Melamilik aracılığı ile amaç edinen, içinde yaşadığı toplumun düzenine baş kaldırarak dünyaya aldırmayan ve bu düşünce tarzını günlük hayattaki davranışlarına yansıtan tasavvufî gruptur (Çopur, 2014:10). Varoluşsalığı benimseyen Kalenderiler, halktan olumsuz tepki görme ihtimallerine rağmen Hakk yoluna kendilerini adadıkları için Haydar gibi melamet ehli olmaktan çekinmezler (Çopur, 2014:12). Kalenderiler kendilerine has giyim kuşam ve yaşayış sahibi olup, *Kalenderiye* romanının içinde de yer almaları ile romanın isminin ve içeriğinin bir bütün olmasını sağlamışlardır.

3.4.6.2. Çiftaslan

Çift başlı aslan romanda yer alan ütopik bir simgeyi ifade eder. Yazarın dört romanında da bu simge görülmektedir. Bu romanda çiftaslan simgesi; amaçların taşıyıcısı, özgür ve aydınlık geleceğin müjdesi, mitsel ve tanrısal özelliklerin göstergesi gibi özellikleri belirtmektedir. *Kalenderiye* romanında çiftaslan, Manzoni’nin Hristo’ya yaşadıklarını anlattığı cümlelerde yer alır. “*Dervişlerden biri dağ kedisine afyon yutturdu, çok*

geçmeden hayvanın gövdesi çatırdadı ikiye ayrıldı ve iki gövdeli bir aslana benzedi." (K, s.48). Kafası bulanıkken gördüğü halüsinasyonu çiftaslana benzeten Manzoni, Şahveli'nin dervişlerini gördükçe çiftaslana ilgi duyar. Çiftaslan romanda Haydar'ın kutsal değerlerinin sembolü bir taş ve dinsel bir baş kaldırışı haline gelir. "...dede sandığından çıkan şu daşa bakın, çift gövdeli tek gafalı bir aslan sureti..." (K, s.151).

Romanda yer alan tasavvuf ve inanış unsurları aşağıda belirtilmektedir.

3.4.6.3. Tövbe

Tasavvuf, Vahdet-i vücud anlayışı ile yaratılıştaki sırrı ararken varlığın tek ve tek varlığın Allah olduğuna dayanan inanış biçimidir (Banarlı 1987: 120). Pişmanlık, vazgeçme olarak bilinen tövbe Arapça bir kelimedir. Tövbe, vahdet yaşamın başlangıcıdır ve kendini bulmak için yola çıkan kişinin ilk adımıdır (Çakmak, 2011:65). Romanda tövbe unsuruna ilişkin yazar gönderimler de bulunmuştur. "*Bunu anlayamayan Hristo sıkıntılarıyla döndü , bir güvercini takla atarken gördü ve tam Tanrı 'ya yakarmak istediği sırada onun simgesi ile karşılaştığı için irkildi*" (K, s.22). Manzoni'nin Hristo'ya verdiği kendisinin anlatıcı olduğu kitapta Katolik inancına ilişkin günah çıkarma "Alemleri Yaratan İçin Şimdi ve Daima/İtiraflar" başlığı altında verilmiş olup tövbe unsuruna rastlanmıştır. "*Ama daha yolculuğumun başında Girit'e gelir gelmez bir sokak kadınına tutuldum ve ondan bir çocuğum oldu. Günahım budur*" (K, s.51). Sergüli Katip, halka kötü davrandıkları için Mehemmet Cüdayı, İğdişbaşını ve Cırnakçı Behram'ı öldürdüklerini ve onların da ölmeden önce pişmanlıklarını söylediklerini belirtmiştir. "*Ali aşkına itmen, biz itdik siz iylemen, boklarınızı dokek, ayağınızın dabanını öpek*" (K, s. 128).

3.4.6.4. Nefs

Tasavvufî bir terim olarak nefis; insanın kötü huyları, davranışları ile bedenî dilek ve davranışlarının temeli olarak bilinir (Çakmak, 2011:84). Hakk'a ulaşmak amacıyla insanlar nefesine hakim olmalıdır. Romanda Hristo'nun yaşadıklarını kaldıramayışı ve Allah'a yakarışı sırasında; Yusuf Pir'in Perizad'a gönül verip kendisini Hakk yoluna adadığı için onu reddedişi ve Perizad'ın bunun üzerine intihar edip ölmesi nedeniyle Allah'a yakarışında bu unsura değinilmiştir. "*Beni gurtar Allahım. Yoğusam mezar daşıma 'Ya*

dost niye geldin' yazdırırım. Benim de bir nefsim var (K, s.152). “ ‘Beni gurtar Allahım, benim de bir nefsim var’ diyene böyüklendin ” (K, s. 183).

3.4.6.5. Zikir

Zikir, müridin yerine getirmesi gereken asli görevlerden olup kalbi ile ibadet ederken gönlünde de hissetme olayıdır (Çakmak, 2011:99). Tarikatların zikir sırasındaki hâlleri, ayinleri, semaları birbirinden farklılık gösterir. Bazıları sessizce bir köşede zikrederken bazıları toplu olarak zikreder, bazıları da nefesine acı çektirerek zikir yapmaktadır (Çakmak, 2011:99). *Kalenderiye* romanında, Kalenderiye dervişlerinin zikir biçimlerine yer verilirken farklı grupların zikirlerine de değinilmiştir. Kalenderi dervişlerine ilişkin romanda zikir ile ilgili bilgiler şöyledir: “*Dervişler halka olmuş, bir tabağı elden ele geçiriyor ve dumani ciğerlerine dolduruyorlar. Bu dervişler gökcisimleri gibi döne döne dans eder ve bu dansın kendilerini aklın geldiği katmana götürdüğünü söylerler*” (K, s.48). “*Tennuresi savrulurkana, her üç dönüşte ayağını yire vurub sıçırır, ellerini çebicik çebicik birbirine çalar, gözlerini yumucuk yumucuk yumar, tek ayaküstü seksek ideriken ‘hayy hayy’ deyup doyamazdı*” (K, s.137). “*Pir Yusuf Şahkulu dön be dön sema iyler, bak bakalım ne iyler, neylerse gozel iyler*” (K, s.142) bilgileri romanda verilmiştir. “*Ellerindeki kırbaçla sırtlarını döven, göğüslerine bıçakla yaralar açan Cavlaki (Caferi) dervişleri yarı baygın gibiydiler*” (K, s.48). Hıristiyanlara yönelik zikir tam manasıyla yer almasa da dua biçimi olarak “ ‘Baba da, oğul da, kutsal ruh da benim’ diyerek istavroz çıkardı” (K, s. 49) cümlesi romanda yer almıştır. Kalenderi dervişlerinin, zikri gerçekleştirirken kendilerinden geçip Allah’a ulaşmak için afyon, esrar, şarap kullandıklarına da değinilmiştir. “*Sakiler bir tepsiylen gelip isteyene afyon sakızı virdiler, esrar kabağın gezdirdiler... bir de desti geldi ki şarabın en kızılı... dervişan döndükçe hızlandı, hızlandıkça döndü... ol dem bir ağız çığıştık*” (K, s.142).

3.4.6.6. Hû

Hû, Arapça “O” anlamına gelen ve Sünni tarikatlarda Allah’ın makamını, tevhid anlayışını belirtmek amacıyla kullanılan bir ifadedir (Çakmak, 2011:135). Hû kelimesine, tarikat folklorunda çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Alevi Bektaşî kültüründe edilen dualar, çalınan gülbanklar, dilenen dilekler esnasında “Allah Allah, Hu erenler” diyerek Allah’ı zikrediş vardır (Çakmak, 2011:136). Romanda, dervişler birbirlerine hitap ederken ve

cevap verirken “hu” derlerken; tekkeye girmek isteyen kişi izin almak için “destur” der, içeriden “hu” sesi gelirse girebilir (Çakmak, 2011:135). Romanda buna ilişkin örnekler yer almaktadır. “*Pir aşkına huu! deyup meydanlık yirde alameti yaktık, seyrine baktık*” (K, s.142). “...*dergahın önünde atımı sekiye bağladım, destur deyu banladım. Huu cevabın alıncı Burhan Çelebi’yi sual itdim...*” (K, s.145).

3.4.7. Dinsel Kişiler

Kalenderiye romanında dinsel kişiler olarak Hz. Adem’e, Hz. Muhammed’e, Hz. Ali’ye, Hz. İsa’ya, Hz. Meryem’e, Hz. Yahya’ya, Mevlevi Şeyhi Adil Çelebi’ye, Hacı Bektaş-ı Veli’ye, Şems-i Tebriz’iye, Necmettin Kübra Hz., Aziz Yuhanna Efendi’ye yer verilmiştir. “*Yuhanna Efendimiz vahyine bir bak nasıl da coşkuludur değil mi?*” (K, s.35). “*Örneğin İsa’ya bakıp Tanrı’nın onun bedeninde insan yüzü edinip gözümüze göründüğünü hiç aklına getirmedi mi?*” (K, s.49). “*Resim, Meryem Anamızla Öncü Yahya’yu gösteriyordu*” (K,s.54). “*Peygamberin hicretinden dokuz yüz otuz üç yıl sonraydı*” (K, s.67). “*Adem bizik, Ali bizik mademki bu isimler var, geçmiş diyin bir şey de yok, hep şimdide duruyoruk; Ali ölmedi, Ali benim, Ali sensin ben Allah’ım Allah sensin*” (K,s.147). “*Necmüddin Kübra Hazretlerinin hakkıçün*” (K, s.176).

Romanda geçen azizlerin piri Caveosa, Peder Nicola, Mazzone, Şakvelli, Rahip Alessandro, Saruca Abdal, Mahsun Yusuf Pir, Papaz Markus, Ezeli Kamer Dede kişiler ise kurmaca dinî kişilerdendir.

3.4.8. Dinsel Mekânlar

Romanda kutsal mekânlara ilişkin cennet-cehennem olgusuna değinilirken, islami kültürün önemli iki dinî merkezi Mekke’den Medine’ye hicrete gönderimde bulunulmuştur. “*Meleklerle, kitaba, cennet ve cehenneme inandım*” (K, s.176). “*Peygamberin hicretinden dokuz yüz otuz üç yıl sonraydı...*” (K, s.67).

Osmanlı Devleti zamanındaki medreseler, tekkeler, hem dinî ilimlerin hem de pozitif bilimlerin öğretildiği yerlerken, sonraları sadece tarikat üyelerinin bir araya gelip tarikat geleneklerini öğrettiği yerler haline gelmiştir (Yağmur, 2011:99). Romanda tekke, medrese, Mevlevihane, ocak, zikir için toplanılan hanlara doğrudan yer verilmiştir. “*Elimde Kayseri’deki üç caminin, yirmi mescidin, on medresenin ve on yedi tekke zaviyenin vakfiye*

senediyle gösterir bir zabıt var” (K, s.93). “Mevlevi dergâhında namaz vaktinde, bu iki melamet dervişi hücreye çekilir ‘Şems-i Tebrizi’nin vasiyetidir’ deyu namaza gitmezidiler” (K, s.135). “Molla Emin, Semaniye Medresesi’nden çıkma, Divan-ı Hümayun’da defterdar olacak kadar elekten geçmiş...” (K, s.73). “Saruca Abdal dediğiniz kişi Hacı Bektaş ocağından çıkmadır” (K, s.86). Romanda bunların dışında dinî mekân olarak manastır, kilise, keşiş hücresi (inzivaya çekilmiş Hristiyan derviş hücresi) de yer almıştır. “Orası Azize Barbara Kilisesi’ymiş” (K, s.21). “Kiliseler, manastırlar veya keşiş hücreleri bile kuşkulu yerler arasındadır” (K, s.101). Manzoni’nin inzivaya çekildiği Katolik San Angelo Manastırı romanda ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Manastırın dış mekânında; kayaların içinde geniş bir avlu, kilise, havuz; ön yüzünde çiçek tarlaları, budanmış ağaçlar; iç mekânda uzun koridorlar, parafin kokusu (petrolden elde edilmiş mum), taş duvarlarda İsalı Haç ve sacra famiglia (kutsal aile) ikonu yer almaktadır (Korat, 2008). Manzoni bu manastırın olduğu La Gravina’yı yer şekilleri, coğrafyası, kültürü ile Kappadokia’ya benzetir. Manzoni Kappadokia’dayken ticareti bırakıp evine dönme kararı verdiğinde Geovani isimli bir Ermeni bir dervişin onu gezdirdiğini, kayalıkların arasında ne kadar gezerse gezsin aynı yere döneceğini söylediğini; daha sonra yolu La Gravina’ya düştüğünde de karşısına bir keşiş çıktığını ve Kappadokia’dan geldiğini öğrenince kendisini bu manastıra getirdiğini ve konuk ettiğini belirtmiştir (Korat, 2008).

3.4.9. Halk ve Tasavvuf Müziği Aletleri

Kalenderiye romanında halk müziği aletlerine ve tasavvuf müziği aletlerine yer verilmiştir. “Çalgıcılar lavta, kaval, zilli tef ve Arap işi telli alet çalarak orta bölüme yerleşti” (K, s. 12). Lavta; uda benzeyen, telli Arap kökenli bir çalgıdır ve genelde Rumlar tarafından çalındığı bilinmektedir (Çakmak, 2011:95). Orta Asya Türk uygarlıklarından bu yana bilinen ve hala kullanılan, "çoban sazı" ya da "düdük" diye tanınan kaval, üflemlili bir çalgıdır (Atasoy, 2013). Davul, Türklerde din dışı törenlerde, asker eğlencelerinde ve düğünlerde kullanılırken; Osmanlı döneminde de mehter olarak bilinen bandoda, hem de halk müziğinde davul, zil ve borazan kullanılmıştır (Yarman, 2002:87). “Askeri kervan uzayıp gidiyordu, Çeribaşı Ali Ağa’nın bölüğü, davulları, zilleri ve borazanları ile coşmuş yürüyor göz kamaştıran disiplinini kale surlarında ve yol boyunda izleyenlere göstermek ister gibi, sakın ama güçlü adımlarla ilerliyordu” (K, s.69). Romanda Kalenderi

Gürsel Korat'ın Kalenderiye Romanında Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi

dervişlerinin günlük hayatta kullandığı müzik aletleri “*Davul çalarak gezmeleri yasak; halka takmaları, dizlerine zil bağlamaları, yolda yürümeleri, kendi giysileri yasak*” (K, s.86) hissettirilmiştir.

Tasavvufi açıdan bakıldığında alet olarak değerlendirilmese de Katolik ve Hıristiyan geleneği olan de profundi (derin müzik) okunması romanda “*Akşam de profundi okunacak, gelmeseniz de olur*” (K, s.28) biçiminde vurgulanmıştır. Tasavvufta ney, Allah aşkı ile yanan insanı temsil ederken; kudüm, Mevlevîhânelerde, bazen da din dışı mûsikide kullanılan bir vurmalı alettir (Çakmak, 2011:148). “*Mevlevi semahının gülbankı derinden işitiliyordu; ney, kudüm ve sazlar hicazkardan dem aldı...*” (K, s.90). Gülbank çekme, bir veya birkaç kişinin hep bir ağızdan ezgili biçimde bağrışarak söylediği kalıplaşmış dualardır (Yarman, 2002:88).

Sonuç

Son dönem Türk edebiyatının en çok okunan, farklı yazarlar arasında yer alan Gürsel Korat; romanlarında daha çok tarihî dokulara yer vermektedir. Korat'ın romanlarında tarihsellik temel yapıyı oluştururken içinde bulunduğu dönemden de büyük oranda izler taşır.

Bu çalışmada Gürsel Korat'ın *Kalenderiye* romanında halk bilimi unsurlarını kullanma biçimi incelenmiştir. Edebiyat yapıtları yazıldığı dönemin sosyolojisinden, dinî olgularından, ekonomisinden ve tarihinden ayrı düşünülemez. Romanın bütününde, daha çok Kalenderilik, zaman ögesi ve inanışlar ilgili unsurlar yer alır. O dönemde yaşayan halkın giyim kuşamı, Kalenderi dervişlerinin giyimi ve kullandığı eşyalar, dervişlerin zikir şekilleri, kullanılan müzik aletleri, dinî mekânların özellikleri gibi halk bilimi bulgularına roman içerisinde ulaşılmıştır. Manzum ürünlerden olan atasözü, ilahi, nefes, deyim, tekerleme, alkış ve kargış ulaşılan diğer halk bilimi unsurlarındandır. Roman halk bilimi içerisinde tekke ve tasavvuf edebiyatı açıdan da incelenmiş ve birçok olguya ulaşılmıştır. Özellikle Kalenderilik inanışlarına bağlı olarak müritlik, dervişlik ve dinsel yerlere dâhil edilen Mevlevihaneler romandaki diğer halk bilimi unsurlarıdır. Gürsel Korat'ın, romanında geçen zamanın Eski Anadolu Türkçesinin konuşulduğu döneme denk düşmesi nedeniyle Latin harfleri ile dönemin Türkçe sesleri kullanılırken nazal n sesine de romanında yer vermesi romana farklı bir hava katmaktadır. Romandaki kahramanların, varoluşçuluğu anlatan romanların

kahramanları ile özdeş olduğu görülmektedir. Kalenderiye'deki kahramanlar; çiftaslan serisinin önceki romanlarında yer alan kahramanlarla ve onların yaşadığı olumsuzluklarla benzerlik gösterirler. Zaman ve kahramanlar üzerinde dolaşan rüzgâr, birbirinin yaşamından habersiz olan üç farklı insanı çiftaslan, Haydar simgeleri ve hakikat arayışı üçgeninde buluşturarak hayatın anlamını düşünmeye yöneltir. Romanda telmih yoluyla başka eserlere, olaylara, kavramlara, mitolojiye göndermelerde bulunulur ve yazar okurunu bazen dolaylı biçimde başka metinlere, olaylara yöneltir. Romanda geçen mekânlar ve zaman kavramı ise varoluşçu roman tarzına postmodern açıdan bakıldığını göstermektedir. Gürsel Korat'ın, romandaki kişiler doğrultusunda, romanda yer alan yörenin coğrafi özelliklerine ve oradaki halkın sosyokültürel, dinî yapısına hâkim olduğu, eserinde bu unsurlara farklı bakış açısı ile yer verdiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ALDEMİR, E. (2019). Reşat Nuri Güntekin'in Gökyüzü romanında yeni insan tipinin eleştirisi üzerine bir inceleme. *Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi*, 2(3): 101-109.
- ATASOY, M. (2013). *Ülkemizde müzik eğitimi anabilim dallarında geleneksel nefesli çalgılarımızdan kaval'in yeri ve önemi*. Erciyes İletişim Dergisi, (3) 2: 88-98.
- BANARLI, N. S. (1987). *Resimli Türk edebiyâtı târihi*, I, II, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- ÇAKMAK, T. (2011). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun romanlarında tasavvuf. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇETİN, N. (2009). *Roman çözümleme yöntemi*, Ankara: Öncü Kitap.
- ÇETİN, N. (2019). *Roman çözümleme yöntemi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇOPUR, G. (2014). Gürsel Korat'ın romanlarında yapı ve izlek. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİRYÜREK, M. (2013). Kurgusal metinlerde ikinci kişili anlatıcı ve bakış açısı. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2: 119-139.
- EKİCİ, M. (2007). *Halk bilgisi (folklor) derleme ve inceleme yöntemleri*, Ankara: Geleneksel Yayınları.
- EKİCİ, M. (2013). "Araştırma Yöntemleri", Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, ed. Öcal Oğuz, 4. Bs., Ankara: Grafiker Yayınları, ss. 69-112.
- ELÇİN, Ş. (1986). *Halk edebiyatın giriş*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- ERKAL, M. M. (2018). Halkbilimi unsurları açısından bir roman incelemesi: "Yaban Yemişleri". Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürsel Korat'ın Kalenderiye Romanında Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi

- GÜLERER, S. ve KAPLAN, K. (2018). İhsan Oktay Anar'ın Galiz kahraman adlı romanı üzerine bir inceleme. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6(13):241-275.
- GÜNAY, U. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu ve halk kültürü*, Osmanlı Kültür ve Sanat, Ankara: Yeni Türkiye.
- KALAYCI, B. (2016). Halk bilimi/folklor tarihsel süreç. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi*. <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/26.php> adresinden erişilmiştir.
- KARASAR, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- KORAT, G. (2008). *Kalenderiye*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- NURSEL, K. ve KORAT, G. (2000). Edebi metnin görselleşmesi. *ASOS Kongresi*, s. 2191.
- ÖRNEK, S. V. (2016). *Türk halkbilimi*, Ankara: Bilgesu.
- PEHLİVAN, G. (2015). Durağan olanı tanıma macerasında bir akademisyenin son sözü: Türk Halkbilimi. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 21 (82), 271-298.
- ŞENGÜL, M. B. (2010). Romanda mekân kavramı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11):528-539.
- TAN, N. (2000). *Folklor (halk bilimi) genel bilgiler*, İstanbul: Artmedia.
- YAĞMUR, S. K. (2011). Elif Şafak'ın dört romanında halk bilimi unsurları. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YALÇIN, A. (2002). *Siyasal ve sosyal değişimler açısından Cumhuriyet dönemi Türk romanı (1920-1946)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YARMAN, O. (2002). "16. ve 17. yüzyıllarda Türk çalgıları", İstanbul.